

education

Department of
Education
FREE STATE PROVINCE

GRAAD 11

REKENINGKUNDE VRAESTEL 1

NOVEMBER 2019

PUNTE: 150

TYD: 2 UUR

Hierdie vraestel bestaan uit 11 bladsye, en 'n antwoordboek van 9 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING:

Lees die volgende instruksies noukeurig deur en volg dit presies.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDBOEK word voorsien waarin AL die vrae in beantwoord moet word.
3. 'n FORMULEBLAD met finansiële aanwysers is voorsien agter aan die vraestel. Jy mag dit gebruik indien nodig.
4. Toon ALLE berekeninge om deelpunte te verdien.
5. Jy mag 'n nie-programeerbare sakrekenaar gebruik.
6. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart pen gebruik om die vraestel te beantwoord.
7. Waar nodig, wys alle berekeninge tot EEN desimale punt.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die onderstaande tabel as 'n riglyn wanneer die vraestel beantwoord word. Probeer om NIE van die af te wyk NIE.

VRAAG 1: 65 punte; 40 minute	
Onderwerp van die vraag:	
Finansiële state	Begrippe Inkomstestaat

VRAAG 2: 30 punte; 18 minute	
Onderwerp van die vraag:	
Finansiële state	Notas tot die Balansstaat

VRAAG 3: 35 punte; 20 minute	
Onderwerp van die vraag:	
Ontleding en vertolking	AARP-beginsels Finansiële aanwysers

VRAAG 4: 20 punte; 10 minute	
Onderwerp van die vraag:	
Vaste bates	Vastebatenota Probleemoplossing

VRAAG 1: BEGRIPPE EN INKOMSTESTAAT**(65 punte; 40 minute)**

- 1.1 Kies 'n beskrywing van KOLOM B wat by die term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A – C) langs die vraagnommer (1.1.1 – 1.1.3) in die ANTWOORD-BOEK.

KOLOM A		KOLOM B	
1.1.1	Balansstaat	A	Die verskil tussen bedryfsbates en bedryfslaste
1.1.2	Inkomstestaat	B	Weerspieël die finansiële posisie van die besigheid vir 'n spesifieke tydperk.
1.1.3	Netto bedryfskapitaal	C	Weerspieël wins of verlies vir 'n finansiële tydperk

(3)

1.2 MM WINKELS

Die volgende inligting hou verband met MM Winkels (vennote Mothekhe en Mahlatsi) vir die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2019.

GEVRA:**1.2.1 Verwys na Inligting A en B en bereken:**

- Drawaarde van die voertuig wat op 30 November 2018 verkoop is. (5)
- Totale waardevermindering op toerusting op 28 Februarie 2019. (7)

- 1.2.2 Stel die Inkomstestaat (Staat van Omvattende Inkomste) vir die jaar geëindig 28 Februarie 2019 op. (50)

INLIGTING:**Uittreksel van die Vooraansuiweringsproefbalans op 28 Februarie 2019 :**

Balansstaatrekeninge-afdeling	
Grond en geboue	1 600 000
Voertuie	?
Toerusting	250 000
Opgehoopte waardevermindering op Toerusting (01/03/2018)	85 000
Handelsvoorraad	386 500
Debiteurekontrole	88 500
Voorsiening vir oninbare skuld	3 650
Verbandlening: Speed Bank	1 056 000
Nominale rekeninge-afdeling	
Verkope	5 500 000
Koste van verkope	3 150 000
Debiteure-afslag	32 500
Oninbare skuld	13 600
Huurinkomste	169 500
Rente op lening	?
Versekering	19 220
Salarisse en lone	475 000
Oninbare skuld ingevorder	4 750
Verbruiksgoedere	67 500
Bankkoste	7 760
Diverse uitgawes	140 085
Rente inkomste	?

Aansuiwerings en addisionele inligting:

- A.** Geen inskrywing is vir die voertuig wat op 30 November 2018 kontant vir R97 700 verkoop is, gemaak nie. Besonderhede van die voertuig:
- Kosprys, R190 000
  - Opgehoopte waardevermindering (1 Maart 2018), R72 000
  - Waardeverminderingkoers: 20% p.j. op kosprys
- B.** Maak as volg voorsiening vir waardevermindering:
- Op die oorblywende voertuie – R138 000 vir die finansiële jaar
  - Op toerusting teen 10% p.j. op die verminderde-saldometode.
- LET WEL:** Nuwe toerusting is op 1 September 2018 vir R32 000 aangekoop en geboekstaaf.
- C.** Goedere is op krediet aan 'n debiteur, J. Vos, vir R15 000 verkoop en is nie geboekstaaf nie. Die winsopslag is 60% op kosprys.
- D.** 'n Fisiese voorraadopname op 28 Februarie 2019 toon dat R374 000 se handelsvoorraad voorhande is.

- E.** Verbruiksgoedere deur die jaar gebruik, beloop R61 700.
- F.** Die rekening van 'n debiteur, H. Hansie, vir R1 900 moet as oninbaar afgeskryf word.
- G.** Inskrywings volgens die bankstaat van Februarie 2019 moet nog in die boeke van die besigheid aangeteken word:
- Bankkoste, R870
  - Debietorder vir die maandelikse versekeringspremie, R1 780
- H.** Voorsiening vir oninbare skuld moet tot R4 030 aangesuiwer word.
- I.** Die volgende inligting verskyn op die leningstaat:

Saldo op 1 Maart 2018	1 356 000
Rente is gekapitaliseer	?
Terugbetalings deur die finansiële jaar	300 000
Saldo op 28 Februarie 2019	1 200 000

- J.** 'n Werknemer, H. Brooks, wat op 1 Februarie 2019 by die onderneming begin werk het, is uit die Salarisjoernaal weggelaat. Besonderhede vir sy salaris van Februarie 2019 is as volg:

BRUTO SALARIS	AFTREKKINGS			BYDRAES	
	LBS	PENSIOEN- FONDS	WVF	PENSIOEN- FONDS	WVF
13 500	2 190	1 080	135	1 620	135

LET WEL: Alle bydraes word as deel van salarisse en lone aangeteken.

- K.** Die huurinkomste is met R1 500 per maand vanaf 1 November 2018 verhoog. Die huurder het nog nie Februarie 2019 se huur betaal nie.
- L.** Rente inkomste is die balanserende syfer in die Inkomstestaat.
- M.** Netto wins vir die jaar beloop R1 500 000.

VRAAG 2: BALANSSTAAT EN NOTAS**(30 punte; 20 minute)**

Die volgende inligting is uit die boeke van Bravil Handelaars geneem. Die besigheid gebruik 'n winsopslag van 60% op kosprys.

GEVRA:

2.1 Berei die volgende notas op 28 Februarie 2019 voor:

2.1.1 Kapitaal (8)

2.1.2 Privaatrekening (20)

2.2 Beantwoord die volgende vraag:

2.3.1 Venoot Brand is ontevrede met die verloop van die vennootskap. Verskaf TWEE redes. (2)

Saldo's in die boeke op 1 Maart 2018:

	R
Kapitaal: A. Brand	550 000
Kapitaal: J. Viljoen	240 000
Privaatrekening: A. Brand (Kt.)	65 400
Privaatrekening: J. Viljoen (Dt.)	21 600

Inligting:

Venoot Brand verhoog sy kapitaal met R150 000. Venoot Viljoen het sy kapitaal met R60 000 verminder.

Die vennote het die volgende gedurende die jaar onttrek:

- J. Viljoen – R55 900 kontant
– R15 100 handelsvoorraad
- A. Brand – R13 000 kontant
– R10 500 skryfbehoeftes
– R4 800 handelsvoorraad teen verkoopprijs

Die vennootskapsooreenkoms stipuleer die volgende:

1. Venoot Brand se salaris is dubbel die salaris van venoot Viljoen.
2. Rente op kapitaal – beide vennote ontvang rente op kapitaal.
3. Die primêre verdeling vir die jaar beloop R384 500.
4. Netto wins vir die jaar is R404 500.
5. Oorblywende winste moet gelykop tussen die vennote verdeel word.

VRAAG 3: AARP EN FINANSIËLE AANWYSERS**(35 punte; 20 minute)**

- 3.1 Pas die begrip in KOLOM A by die beskrywing in KOLOM B. Skryf slegs die letter (A – D) langs die vraagnommer (3.1.1 – 3.1.4) in die ANTWOORDBOEK neer.

KOLOM A		KOLOM B	
3.1.1	Historiese koste beginsel	A	Finansiële state word voorberei met die veronderstelling dat die onderneming in die toekoms sal voortgaan om handel te dryf.
3.1.2	Lopende saak beginsel	B	Bates word aangeteken teen die oorspronklike aankoopprys, behalwe indien anders aangedui word.
3.1.3	Paringsbeginsel	C	Geld wat as gevolg van diefstal van voorraad verloor is, word afgeskryf al is daar 'n moontlikheid dat dit in die toekoms ingevorder kan word.
3.1.4	Omsigtigheidsbeginsel	D	Die huurder het R39 000 betaal. Dit sluit een maand se huur vir die volgende finansiële jaar in. Slegs R36 000 word in die Inkomstestaat aangeteken.

(4)

3.2 DN HANDELAARS

Inligting uit die rekords van DN Handelaars (vennote Dlamini en Nhlapo) vir die finansiële jaar geëindig 30 April 2019 word voorsien.

GEVRA:

- 3.2.1 Bereken die volgende vir 2019:

- Persentasie winsopslag op kosprys (4)
- Bedryfsverhouding (3)
- Vuurproefverhouding (4)
- Vennoot Nhlapo se persentasie opbrengs verdien. (5)
- Die skuld/ekwiteitverhouding (3)

- 3.2.2 Lewer kommentaar oor die likiditeit van die onderneming. Haal aan en verduidelik TWEE finansiële aanwysers (met syfers) in jou antwoord. (4)

- 3.2.3 Het die vennote die regte besluit geneem om die lening te verhoog? Verduidelik. Haal TWEE finansiële aanwysers, met syfers, aan om jou verduideliking te steun. (4)

- 3.2.4 Dlamini is ongelukkig met sy verdienste op sy belegging. Verduidelik waarom jy dink hy so voel. Haal bedrae aan.

(4)

INLIGTING:

- A. Uittreksel van die Inkomstestaat op 30 April 2019:

Verkope	R4 257 000
Bruto wins	1 677 000
Bedryfsuitgawes	1 064 250
Netto wins vir die jaar	720 000

- B. Uittreksel van die vennote se lopende rekeninge op 30 April 2019:

	DLAMINI	NHLAPO
Totale primêre verdeling	?	279 570
Finale verdeling van winste	118 020	59 010
Ottrekkings	198 000	210 000

- C. Uittreksel uit die Balansstaat op 30 April:

	2019	2018
Vennote se ekwiteit	1 237 300	838 300
• Kapitaal	975 000	885 000
• Privaatrekeninge	262 300	(46 700)
Lening: Biki Bank	742 380	85 000
Bedryfsbates	598 080	441 600
• Handelsvoorraad	276 400	200 800
• Handels en ander ontvangbares	288 880	220 600
• Kontant en kontantekwivalente	32 800	20 200
Bedryfslaste	427 200	368 000
• Handels en ander betaalbares	328 360	339 240
• Korttermynlening	98 840	28 760

- D. Besonderhede van die vennote se ekwiteit op 30 April:

	DLAMINI		NHLAPO	
	2019	2018	2019	2018
Kapitaal	650 000	535 000	325 000	350 000
Privaatrekeninge	202 720	22 300	59 580	(69 000)
	852 720	557 300	384 580	281 000

E. Finansiële aanwysers op 30 April:

	2019	2018
Bedryfsverhouding	?	1,2 : 1
Vuurproefverhouding	?	0,7 : 1
Skuld/ekwiteitsverhouding	?	0,1 : 1
Opbrengs op ekwiteit : Dlamini	54%	46%
Opbrengs op ekwiteit : Nhlapo	?	81%
Opbrengs op totale kapitaal aangewend	69%	43%
Rente op lening	13%	13%

35

VRAAG 4: VASTE BATES EN PROBLEEMOPLOSSING (20 punte; 12 minute)**4.1 BESTUUR VAN VASTE BATES**

Die volgende inligting hou verband met Kobus Handelaars vir die finansiële jaar geëindig op 28 Februarie 2019.

GEVRA:

4.1.1 Bereken die ontbrekende bedrae aangedui (i) tot (iv) in die Vastebatenota. (11)

INLIGTING:

A. Vastebatenota

	GROND EN GEBOU	VOERTUIG	TOERUSTING
Drawaarde op 1 Maart 2018	1 500 000	250 000	
Kosprys		740 000	520 000
Opgehoopte waardevermindering	0	(ii)	(210 000)
Bewegings			
Toevoegings	(i)	R330 000	160 000
Bateverkope teen drawaarde	0	0	(77 248)
Waardevermindering	0	(iii)	
Drawaarde op 28 Februarie 2019	1 860 000	(iv)	
Kosprys		(v)	
Opgehoopte waardevermindering		(617 500)	

- B. Aanbouings is gedurende die jaar aan die pakhuis gedoen.
- C. 'n Nuwe voertuig is op 1 November 2018 aangekoop.
- D. Toerusting met 'n kosprys van R142 000 is op 1 Desember 2018 ingeruil vir nuwe toerusting. Hierdie transaksie het 'n verlies met verkope van die bate van R20 948 tot gevolg gehad.

4.2 Probleemoplossing

Elsabe Oos besit drie Mitre Minibusse. Sy is bekommerd oor die vordering van die besigheid.

GEVRA:

Identifiseer een probleem met elke minibus. Haal syfers aan en gee 'n oplossing vir die geïdentifiseerde probleme.

(9)

INLIGTING:

Inligting uit die onderneming se rekords op 30 Junie 2019, die finansiële jaareinde.

	Taxi 1	Taxi 2	Taxi 3
Datum aangekoop	1 Julie 2009	1 April 2015	1 Mei 2018
Kosprys van voertuig	R189 000	R460 000	R720 000
Opgehoopte waardevermindering	R188 999	R391 000	R168 000
Totale inkomste van minibus	R1 950 000	R1 200 000	R641 280
Kilometers gedek	81 250	52 500	26 720
Tarief per kilometer	R24	R24	R24
Brandstof- en herstelwerkkoste	R1 170 000	R540 000	R130 000
Brandstof – en herstelwerkkoste per kilometer	R14,40	R10,30	R4,90
Begrote inkomste van tariewe (totaal)	R5 000 000		
Begrote brandstof en herstelwerk (totaal)	R1 750 000		

GRAAD 11 REKENINGKUNDE FINANSIËLE AANWYSERS FORMULEBLAD		
$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Totale verdienste per vennoot}}{\text{Vennoot gemiddelde ekwiteit}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins}}{\text{Gemiddelde eienaarsekwiteit}} \times \frac{100}{1}$	
Bedryfsbates : Bedryfslaste	(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	
(Handels en ander ontvangbares + Kontant en Kontantekwivalente) : Bedryfslaste		
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Kredietaankope}} \times \frac{365}{1}$	
$\frac{\text{Gemiddelde voorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1} \text{ of } \frac{12}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde voorraad}}$	
Nie-Bedryfslaste: Eienaarsekwiteit	Totale Bates: Totale Laste	